

אמרה בתפלה אומרה על הכוס, אבל אם אמרה בתפלה אינו צריך לאומרה שוב על הכוס. (27)

מתרצת הגמרא: לא תימא "מפני שיכול לאומרה על הכוס", אלא אימא "מפני שאומרה על הכוס", והיינו שצריך לאומרה על הכוס, בין אם טעה בתפלה ובין אם לא טעה.

איתמר נמי, אמר רבי בנימין בר יפת: שאל רבי יוסי את רבי יוחנן בצידן, ואמרי לה שאל רבי שמעון בן יעקב דמן צור את רבי יוחנן, ואנא שמעית כששאלו: המבדיל בתפלה, צריך שיבדיל גם על הכוס או לא?

ואמר ליה רבי יוחנן: צריך שיבדיל על הכוס!

איבעיא להו: המבדיל על הכוס קודם שהתפלל, מהו האם צריך שיבדיל אחר כך גם בתפלה, או לא?

אמר רב נחמן בר יצחק: צריך שיבדיל אף בתפלה, שהרי קל וחומר הוא ממי שהבדיל בתפלה, ומה הבדלה בתפלה, דעיקר תקנתא של הבדלה היא בתפלה, (28) אמרי חכמים: "המבדיל בתפלה צריך שיבדיל גם על הכוס" — המבדיל על הכוס, דלאו עיקר תקנתא היא, לא כל שכן שכליו להבדיל גם בתפלה כדי לקיים את עיקר התקנה. (29)

כוס שתהיה לו ביום א', כי הוא עיקר זמן הבדלה שהרי היום הולך אחר הלילה, אבל אח"כ הוא רק השלמה, ואינו מועיל במקום הבדלה בתפלה [ובבה"ל רצד ד"ה אומרים תמה, למה יחזור, והרי יכול להבדיל בשחרית שהיא בתוך עיקר זמן הבדלה, ולשיטתו אומרה בשחרית שלא בתורת תשלומין, כמובא בהערה 29 וראה אשר לשלמה מועד י].

ובבה"ל [שם ד"ה וסובר], ביאר שכוונת הדברי חמודות שחוששין שמא לבסוף לא יהיה לו כוס. ומשמע כי אף שיתכן שתהא לו כוס, אינו נפטר מתפלה, ויתכן שסבר שהבדלה היא חלק מהתפלה, והשוכח חייב בתפלה, ורק באופן שודאי תהיה לו כוס תקנו שיפטר עליה, אך אם יתכן שלא תהא לו נשאר בחיובו הראשון [ולפ"ז אין ההבדלה בשחרית לכתחילה, כי היא חלק מתפילת ערבית של מוצאי שבת].

27. הצ"ח העיר שהרי רבה ורב יוסף אמרו שניהם שצריך להבדיל גם על הכוס, ולמה רק רבה הקשה על דבריו מהברייתא? וביאר, שרבה ורב יוסף נחלקו [בפסחים קן] במי שטעם קודם

שהבדיל, לרב יוסף אמר שאינו מבדיל, ורבה אמר מבדיל, ונמצא שלרב יוסף כוונת הברייתא "מפני שיכול לאומרה על הכוס" לאפוקי, שדוקא אם יכול להבדיל אינו חוזר, אבל אם טעם, ושוב אין יכול להבדיל, חוזר ומתפלל. אבל לרבה שאפילו אם טעם הרי הוא מבדיל, יקשה מאי "מפני שיכול", והרי תמיד הוא יכול להבדיל.

28. הרשב"א הקשה הרי עקרו תקנת תפלה וקבעו עיקרה על הכוס, ומה שחזרו קבעוה בתפלה הוא רק מפני שהענו. והעלה מכך שאחר שהענו חזרו וקבעו שלא יעקרוה שוב מהתפלה, כדי שלא ישנו מקומה מדי פעם, או שמא ישובו ויענו.

29. המג"א [רצד א] הוכיח מכאן שאם שכח להתפלל ערבית במוצאי שבת, אף שהבדיל על הכוס, חוזר ומבדיל בתשלומין בשחרית, שהרי לא גרע ממי שמתפלל אחר שהבדיל על הכוס. והפמ"ג כתב שאומרה בתפלה השניה בשחרית, וכן הביא הגרעק"א בשם תוספת שבת, וחלק